

توصیفی از نماد و زبان عاطفی شعر «افسانه» نیما

شخصیت فردی گوینده به مفهوم عام خود و توانمندی‌های آن ناشی از درجه ارتباط حسی - عاطفی، فکری و ذوقی فرد گوینده با «طبیعت، زندگی، انسان و خود» و تمامت نشانه‌های دیدنی و واقعی حیات است.

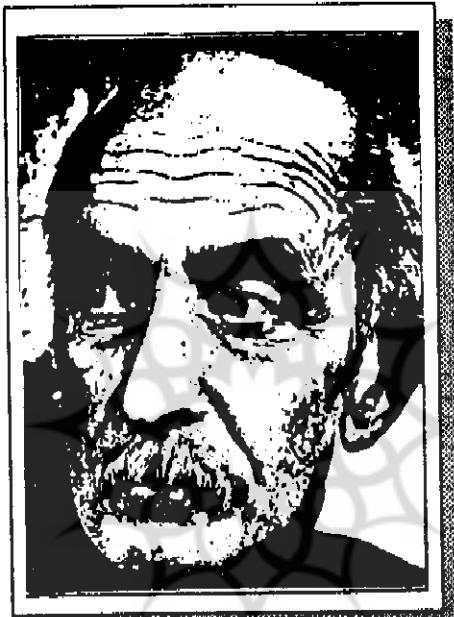
این نظام مفروض در گفتار، شنیدار و دیدار می‌کوشد تا براساس آن توانمندی‌های قاعده‌مند ذاتی و صوری بین جماعت انسانی و واقعیات و حقایق زندگی، زیبایی‌ها و رشتی‌های پیرامونی، آرمان‌ها و آرزوی‌های انسانی و آنچه که معنابخشی به «زندگی» می‌دهد، ارتباط ایجاد کند و فهم عمومی و شور فرهنگی و تاریخی را، رشد، بسط و توسعه دهد.

این نظام، بستری است تا حس انسان‌ها را از مقاومت‌های زندگی و شناخت آنان را از خود، تاریخ و فرهنگ و جامعه ارتقاء بخشناد.

این نظام به جوانب ذوقی و احساسی درونی هر فرد که حق دریافت و منعکس نمودن احساسات خود را دارد، می‌پردازد و «انسان» را در طبیعت و جامعه و تاریخ «تعزیز» می‌کند.

بر این چرخه و روند، بین این نظام «گفتاری، دیداری، شنیداری»^۱ و «انسان» یک فهم پذیری متقابل به وجود می‌آید و نهایتاً می‌توان گفت که بین آن دو، یک درک متقابل، حس متقابل، فهم پذیری متقابل، داد و ستد و خلاصه یک تجارت احساسی و عاطفی به وجود می‌آید که در

گویایی می‌تواند برای زبان موسیقی (شنیداری) یا برای زبان سینما، تلویزیون، نکس، نقاشی و مجسمه سازی و طراحی (دیداری) و یا برای زبان ادبیات (مکتوب) بستری برای ایجاد رابطه معنابخش، بین گوینده و خواننده باشد.

نماد و زبان عاطفی شعر چیست؟

هر نظام ارتباطی در گفتاری و مکتوب و شنیداری و دیداری ادبیات، برخوردار از یکدسته توانمندی‌های قاعده‌مند «ذاتی» و «صوری» است. قاعده‌مندی آن برخاسته از فضای فرهنگ اجتماعی، موقعیات زیست محیطی و جغرافیایی و

نوشته وداد حمیدی شریف

درآمد:

هرچند که امکان دستیابی به وجه فنی و نسبتاً مقایسه‌ای بین شعر کلاسیک و قدمائی و شعر معاصر و نوقدمائی در این مقوله نمی‌رود، لیکن سوای نظریه پردازی‌های دفاعی از شعر معاصر یا تهاجمی به آن، ضرورت دارد تا به یکی از وجوده آرایه‌ای از زیبایی‌های کلامی و آرایش شعری، به مضمون و نماد و زبان عاطفی برداخته شود و از این زاویه شناختی بر مقوله زیبایی‌شناسی شعر معاصر حاصل آید.

به باوریم که برکلیت و تمامت هرگونه ارتباطی نوعیتی از «زبان و دستگاه محاوره‌ای» حاکم است. زبان مکالمه، یعنی همین زبانی که با آن سخن می‌گوییم، یک صورت از صورت‌های زبان رابطه است.

شعر، موسیقی، نقاشی، رقص، تصویر، آواز و لحن و آواز و حتی رفتار، هر کدام نوعی از زبان رابطه هستند که بر ظاهر و صورت گویایی این نحله‌های گفتاری چه به شیوه مکتوب یا دیداری و شنیداری صورت و شکلی از آرایه‌های گویایی با نمادهایی در چگونه گفتن حاکم است، آرایه‌های مثل نماد عاطفی، حساسی، ذوقی و اشرافی و یا تعليمی و تغزیلی.

صورت‌های اشکال فوق، با عنوان آرایه‌های

روزنامه

ایران و زمین

از سراسر ایران خبرنگار، عکاس خبری و گزارشگری پذیرد

متقارضیان سوابق و نشانی کامل خود را به شماره ۸۸۳۲۳۶۱ فاکس یا صندوق پستی ۱۹۳۷-۱۵۸۷۵ ارسال نمایند

بیری است.

«فورم» آن در آرایه‌هایی از کلمات ملایم و
تزم، آرام، آرام اوج گرفته و با شروعی ساده:
در شب تیره، دیواره بی کار
دل بر نگی گریزان سپرده
در دره‌ی سرد و خلوت نشسته
همجو ساقعی گیاهی فرسده
من کند داستانی غم آور

۲۷۰

با رسیدن به خانه شست و نهم اوچ می‌گیرد
عاشقان خیز کامد بهاران
چشم‌های کوچک از کوه جوشید
گل به صورا درآمد چو آتش
رود تیره چو توان خروشی
دشت از گل شده هفت رنگ

٦٤٩

و پس با سیر و میاحتی با همان زیان عاطفی
بر افسانه هست. وهشت و بودن و شدن و این و بعد

شعر افسانه نیما
خاصائصی دارد که
دست خواننده را
گرفته و با خود به
متن معنایی شعر
راهبری می‌کند.

آن، هر دو عامل ایجاد کننده «رابطه» به عنوان دو شخصیت واقعی و دو نماد فکر و حتی چاندار! مطرح می‌شوند و در لحظه‌ای که رودرروی همند و با هم گفتگو دارند و زوایای حسی - عاطفی خود را به روی هم می‌گشایند، به مشابه دو وجه عینی و واقعی، از یاری و هسته و شدن، تلقی می‌شوند.

یکی از آرایه‌های رفتاری این نظام، وجود نمادی است که به پشتونه آن، این نظام لحن سخن خود را می‌آراید تا به مدد آن بتوانند خواننده را در فضای حسی مورد نظر خود جای دهد. این لحن می‌تواند حماسی، عاطفی، تعزیزی و یا تعلیمی باشد، به هر صورت هر لحن، خواننده را وارد فضای خاص مورد نظر می‌کند و نماد و زبان عاطفی این نظام، به عنوان یک لحن از العان ارتباطی، می‌گوشد تا به ارتكاء جوانی از عالیترین صفات انسانی در «ذات» و الاترین جلوه‌های زیبایی در «صورت» رسالت برقراری (ارتباط) بین خواننده، بیننده و شنونده را با محیط و فضای مورد گفتمان، حامل باشد.

قرائت زبان عاطفی

د، افسانه نیما

شعر افسانه نیما، یکی
از مشهورترین کارهای این
شاعر فرهیخته است، به
تعبیری تبلور کلاسه‌ای از
ایده‌های شعر نو ایران.
قابل آن ترکیبندی
محض و درونی، با عنوان،

فاعلن، فاعلن، فع / فاع
«یک طرز مکالمه
طبیعی و آزاد را نشان
می دهد»^(۱) و براساس
ساختمن آن «می توان
اشخاص را آزادانه به
صحبت در آورد». ^(۲)

زیبان عاطفی این مکالمه بر
نظامی قاعده‌مند و توانمند،
بر دو وجه «فروم» و
«معنا» پستر آرزوها و
آمال‌ها و پیام‌های جریان
افسانه حیات، زندگی،
عشق، مرگ، جوانی و

ملاحظه زبان عاطفی در شعر

زبان عاطفی، کلید سازگاری گفتارهای سخت،
تشخیص‌های خشک کلامی و راه گذاری‌های
فکری با اساسات انسانی و الهامات ذوقی آدمی
است. همین نماد، زبانی است که به شعر،
خيال انگیزی و به پیام‌های آن، ابعاد تأمل و معنا
م بخشاند.

زبان عاطفی در شعر، جریان یابی نرمای احساسات بر زیری عقلاتیات و ادراکات است تا به یاری آن، فهم حسی رابه شعور ادراکی و عقلی بانگ: اند.

زبان عاطفی به واژه‌ها و معانی، جان خاصه‌ای می‌بخشاند، جان خاصه‌ای که واکنش حسی خواننده را بر می‌انگیرد. این زبان، برخاسته از ذات معنایی خود به گزینه‌داری واژه‌ها و ترکیباتی اقدام می‌کند تا بتواند به یاری حس انگیزی آوایی و معنایی، حس عاطفی خود را در زنده‌داری احساس و تخیل به خواننده منتقل سازد.

باید اذعان داشت که زبان عاطفی شعر، اضافه
داشتن چیزی از خارج از فضای شعری به شعر
نیست، زبان عاطفی شعر، یکی از خصائص شعریت
شعر یا مضمونی غنایی، و تغزی و حسی - عاطفی

١٦

دفتر خدمات مسافرت هوایی و جهانگردی

IATA

**SEE YOU
IRAN COURSE!
PROVIDE YOUR VISA
TEL:788446-7-8
7860036
FAX:770224**

از این به قطعه آخر یعنی خانه صد و بیست و هفت
فرود می‌آید.

هان را به پیش آمیز این درجه تنگ
که بهین خوابگاه شبانها است
که کسی رانه راهی بر آن است
تا در اینجا که هرجیز تنها است
برایم دلتگ با هم

«قطعه آخر - ۱۲۷»

در قطعه شروع، به انتکاء «تصویرگری» محیط
و نقش برداری از آن، به عبارت وصفی از تیرگی
شب و سورهای گریزان (شنهایها) و لزوماً
رنگ پذیر شدن نورها در تیرگی، وصف فردگی
ساقه، سردی دره و خلوت پیرامونی، زیان شعر،
ارتباط حسی خود را با خواننده برقرار می‌سازد. در
شعر افسانه، تصویرگری، تصویرپردازی و
توصیف محیط و طبیعت پیرامون، آرایه
شكلگیری زبان رابطه ایجاد شده به صفت برجسته
عاطفی بودن است.

در نشر و نظم وصف محیط و شخصیت،
زمینه‌ساز رابطه و آشنایی آوری از محیط و به
منظور قرار دادن خواننده در شرایط محیطی و
ارتباطی است که بتواند حس گوینده را دریابد و در
آن حس خود را، احساس کند.

حروف و کلمات، جزء مواد اولیه شکل رسان
به زبان رابطه هستند و نوعیت و جنسیت آن
حرروف در نوع تلفظ و کلمات در نرمایی و یا
ذی‌ایم تداعی کننده، جوهر محیطی را از عاطفی
سودن یا حسماً بودن و یا غیر آن مشخص
می‌دارند.

در بدء ورود به بوف کور صادق هدایت،
وجود آرایه‌های کلامی ای چون: «در زندگی
زخم‌ای بی هست که مثل خوره، روح را آهسته در
انزوا می‌خورد و می‌ترشد» حروف ز و خ در
کلماتی چون «زخم»، «خوره»، «انزوا»،
«می‌خورد» و کلمه «می‌ترشد»، زبری خاصی به
گام نحس رابطه با متن کتاب را هشدار می‌دهد.
مخرج آوایی این حروف «ز» و «خ»، خشکی
و سختی خاصی را تداعی می‌دارد.

صورت تلفظ و معنایی کلمات در شاهنامه،
آنچاکه به زبان رابطه از حسماً و پیکار سخن
می‌گوید به گونه‌ایست که با زبان رابطه‌ای ذوق‌آور
و خیال‌انگیزانه، آنجاکه از عشق و جوانمردی

سخن می‌گوید بسیار متفاوت است.
هر یک از آرایه‌های فوق در شاهنامه، به
نوعی، شرایطی را آماده می‌کنند که خواننده متن
بتواند در حس شعریت شعر، خود را دریابد و
ارتباط حسی با آن برقرار سازد.
زبان تریت آفرین سعدی وزبان عاشقانه غزل
او، هرچند که ناشی از نظام گفتاری یک تن است،
لیکن در فرم و ساعتار آرایه‌ای بسیار متفاوت
می‌باشد.

آرایه‌ها در افسانه نیما

قطعه اول در افسانه نیما، بالکماتی نرم و ملایم
به تصویرگری محیط می‌پردازد و بدين سان
عاطفه‌انگیزی می‌شود، «عاطفه انگیزی» آن اسباب
تعلق عاطفی فرد خواننده را با مضمون ایجاد
می‌دارد. این عاطفه انگیزی که با آهنگ و موسیقی
کلمات متأثر به ذهن می‌گردد، اوین خصیصه زبان
عاطفی شعر افسانه است.

دومین خصیصه‌ای که در شکلگیری زبان
عاطفی افسانه، سهیم می‌گردد، وجود آرایه‌ای
رواشناسانه با عنوان «مشابهت» نمایی و
«تشییه‌سازی» است.

این شیوه‌ایست که در مددکاری و روان درمانی
و مصاحبه‌های روانکاوی از آن بهره گرفته می‌شود
بدینسان که پرسشگر و یا روانکاو سعی می‌کند با
ایجاد مشابهت بین خود و پاسخ‌گو، ارتباط عاطفی
لازم را برآسas «باورهای متقابل» ایجاد کند. به
عنوان مثال وقتی که مددجو می‌گوید: من در کودکی
از رنگ آبی خشنود می‌شده‌ام، مددیار نیز به خاطر
ایجاد ارتباط سالم با او به مشابهت‌سازی می‌پردازد
و می‌گوید: درست مثل من، من هم چنین بوده‌ام.»

در شعر، این چنین مشابهت‌سازی‌ها، ارتباط
عاطفی خواننده و شعر را فراهم می‌آورد، آرایه‌های
بدیع شعر کلاسیک ایران مزین به این وجه
نیکوست و در شعر افسانه نیما، بعد از زمینه‌های
توصیفی، این آرایه از تطبیقی، عاطفه‌انگیز می‌شود.
این نحله از رفتار در دیگر رشته‌های هنری، به
صورت‌های متنوعی خود را نشان می‌دهد، تا آن‌جا
که یکی از امتیازات هنر، قرابت با احساسات
گیرنده‌گان پیام است.

در خانه سوم از شعر افسانه، تلفیقی از نرمایی
ای دل من، دل من، دل من

بنو، مضطرا، قابل من
با همه خوبی و قدر و دعوی
از تو آخر چه شد حاصل من
جز سرشکی برخساره‌ی غم
با سابقه و پیشنهادی از حکایت‌های اهل دل و
مضامین ذوقی همیشه جوان و شاداب آن در ادبیات
مکتوب و شنیداری ماکه هیچگاه خواندن و
شیدنش مکرر نیست و پیری ندارد ادامه می‌یابد.
آخر مای بینوا دل - چه دیدی
که ره رستگاری بریدی؟

مرغ هرزه درایی که بر دهر
شاخی و شاخساری پریدی
تا بهاندی زبون و فناده
«قطعه چهارم»

می‌توانستی ای دل، رهیدن
مگر نخوردی فربی زمانه
آنچه دید، رخدود دیدی و بس
هر دمی یک ره و یک بهانه
تا توای مست با من سیزی
«قطعه پنجم»

این مشابهت ایجادی بین حس اشراقی خود،
حس خواننده و پیشه و فرهنگ مضمون شعری از
یک سو با شعریت شعر از سوی دیگر، زبان
عاطفی افسانه را بسط و گسترش می‌دهد و نوش آن
را به گوش جان می‌سر می‌سازد.
سومین خصیصه عاطفه‌زای شعر افسانه از دل
همین مشابهت‌سازی بر می‌خیزد و آن روا داری
اصول و قراردادهای طبیعی و طبیعت تغییرناپذیر
آن اصول و قراردادهای طبیعی و قراردادهای طبیعی و
مسلم: مسلم و بدیهی تا آن حد که گاه رخداد آنها به
باورمان نمی‌نشیند. مثل رخداد عشق و سرانجام
آن، رخداد نفترت، رخداد زندگی و مردگی.

آه دیری است کاین قصه گویند:
از بر شاخه مرغی پریده
مانده بر جای ای او آشیانه
از قطعه هفتم»

لیک این آشیانها سراسر
برکف بادها اندر آیند
ره روان اندر این راه هستند
کاندر این غم، بغم می‌سرایند

ضمیمه ادبی

نه فقط در پیش درآمد شعر که در بدبند این شعر عظیم هم‌جا، جاری و ساری است و جمع همین خصائص است که زبان عاطفی شعر افسانه را به گفتگو و ایجاد ارتباط می‌کشاند.

شعر افسانه در صورت و آرایه کلمات و معنا نیزی جوهری، از واژه‌ها و معانی سخت و بران و تیر تهی است، در تمامی خانه‌ها و قطعات نرمایی و احساسات عمیق عاطفی حاکم است، تمامت داره‌ها می‌کوشند تا خواننده را در حریم مهروزی‌های عباشقانه و صمیمانه، به سوی افسانه هستی راهنمایی و راهبری کنند.

قلب من نامه‌ای آسمانها است
مدفن آرزوها و جانهاست
ظاهرش خنده‌های زمانه
باطن آن سرشک نهان هاست
چون رها دارمش، چون گریم
۸۱۴
خانه

چندمان آرایه‌های کلامی (متن) و معنایی (معنا) شعر در یک انسجام و وحدت حسی، آنچنان

آرایه‌هایی چون، «بسط همدلی»، «تعییم پذیرش» و «گسترش هماهنگی»!

ای فسانه مگر تو نبودی آن زمانیکه من در صحاری میدویدم چود بوانه، تنها داشتم زاری و اشکباری تو مرا اشکها می‌ستردی
(قطعه هیجدهم)

زبان عاطفی شکل گرفته به مدد این رواداری پیوندی حسی - عاطفی با خواننده ایجاد می‌کند و زمینه ادراک او را بر فهم زندگی، حیات، هستی و خلاصه، «افسانه» آن فراهم می‌آورد.
نگاه شاعرانه از منظر همین پردازش عاطفی است که حس بودن و شدن را به خواننده انتقال می‌دهد.

ای فسانه، فسانه، فسانه
ای خدنگ ترا من نشانه
ای علاج دل، ای داروی درد
هره گریه‌های شبانه
با من سوخته در چه کاری

آن زمانی که من، مست گشته
زلفها می‌فشندم بر باد
تونبودی مگر که هماهنگ
می‌شندی با من زار و ناشاد
می‌زدی بر زمین آسمان را
(قطعه نوزدهم)

اما زبان عاطفی شعر افسانه نیما را باید در خصیصه چهارمی نیز جستجو کرد و آن وجود «آرایه‌های حسی» در وحدت و انسجامی است که در آرایش‌های ادبی آن آرایه‌ها به کار رفته است.

همسفر

دفتر خدمات مسافرتی و جهان‌گردی

همايندگي فروش هواپيماين جمهوري اسلامي ايران، آسمان
وكيله خطوط بين الملل.
تصدور بلیط‌های ارزان قیمت جهت اروپا، کانادا، آمریکا.

فروشن تور کیفی
تحویل بلیط در محل کار یا منزل

آدرس: خیابان شهید بهشتی بعدازچهاراه پاشا شماره ۱۶۹ کدیست: ۰۵۳۳

فaks: ۰۷۰۰-۲۵

تلفن: ۰۷۰۰-۳۱ - ۳۲

برخاسته از زبان شعر که هزاران هزار نقل و راز سر
به مهر در شور عشق و زندگی و خرد و هستی دارد و
زبانی که همیشه تاریخ، گویاست.

بار رنجی بربار صد رنج
خواهی ارتكته بی بشنوی راست
محوشد جسم رنجور زاری
ماند ازو زبانی که گویاست
تادهد شرح عشق دگرسان

«قطعه ۱۰۲»

اگر در این کلام و به این زبان، جسم رنجور محظی
شدنی است و مانده گاری با زبانی همیشه گویاست.
به سالیانی نه چندان زیاد، پس از او، رهروی دیگر
می ساید که پرندۀ مردنی است و خاطر پراواز
ماندنی!

تفکر بر «هستی» و معانی «بودن» را پیام می دارد.
اگر در افسانه، لباس نوینی بر قامت است، آن

بر بریدن و قطع از فرهنگ و اندیشه و تأمل بگذشته
و رفته بر اندیشه ورزی شعر نیست، تمامت آن بر
براهین همان فرهنگ و بدور از ابیه آفرینی های
عارضی و کلامی، بشیان دارد، نیما با زبان عاطفی

خود، حلقه بسیار مستحکمی از زنجیره حیات

فرهنگی این فرهنگ هزاران ساله است.

به موجی از این بیکران دریای اندیشه به

آویزیم.

که تواند مرا دوست دارد

ونذر آن بهره‌ی خود نجوید

هر کس از بهر خود در تکابوست

کس نجیند گلی که نبود

عشق بی حظ و حاصل خیال است

«قطعه ۹۹»

پانویس:

۱ و ۲: از مقدمه افسانه به زبان نیما یوشیج

شرکت سکو ایران

تمت لیسانس کافایهات سکو ایتالیا

تولید کننده:

پروفیل، در، پنجره، پارتيشن، نمای شیشه‌ای،
سقف کاذب، نرده، ملزمات اداری و کوکره بر قی
سیستم پیش ساخته و پیش رنگ شده

دفتر مرکزی: تهران، خیابان ولایت شمالي،
شماره ۲۶۴، ساختمان سکو

تلفن: (۰۱۰) ۸۹۰۳۸۶۶

تلکس: ۲۱۴۳۲۷ فاکس: ۸۸۰۲۵۰۰

E-mail:Secco @ dpi.net.ir

به بازتاب عاطفه می کوشند که خواننده بر بنیان زبان
عاطفی آن، هیچ حس گنگی در برابر تراوشت
معنای و ژرفاندیشی شاعر نیافته و بندبند جریان
پاک و سیال و روان احساسات او را بر وصف فهم
فلسفی «هستی» درک می دارد.

آه، افسانه - در من بهشتی است

همجو و برانه می در بر من:

آیش از چشمی چشم نمک

خاکش، از مشت خاکستر من،

تائینی به صورت خموش

«قطعه ۹۵»

من بسی دیده‌ام صبح روشن

گل بلبخند و جنگل سترده

بس شبان اندر او ماه غمگین

کاروان را جرس‌ها فرده

پای من خسته اندر بیابان

«قطعه ۹۶»

شعر، قلمروی بی حد و مرز و سرزمینی هزار
نقش و آوازه است، اگر زبان آن را به قلمرو و
سرزمین آن را به زبان شعر ژرفادهیم، هر آنچه که
آن قلمرو و سرزمین از صلابت، یکپارچگی،
استقامت و وحدت برخوردار باشد، قرابتی آرمانی
است و هر آنچه که بر عرصه معنای و ساختاری و
فحواری کلام و پنهان مجازها و اشارات و رمز نوش
در نقش و رنگ در زنجیره و معنی در معنا باشد نه
 فقط غرایتی نیست که خود عین ژرفاندیشی و
 ژرفانگری است.

زبان یکدست شعر را الزامی به ارایه یکدست و
 تک‌اشارتی و یک بعدی از معنا و متن نیست، شعر
 دامن رمز هاست؛ خواسته برای ما مشرقيان و خاصه
 برای آن اقلایم فکری از مشرقيان که صاحب
 دیوانی از فرهنگ و تمدن و تاریخ‌اند و به سابقه‌ای
 بس قابل توجه و شناخت، رازدان و رازبان رازهای
 فرهنگ خودند. راز دارانی که از دل آشوب‌ها،
 عظمت رازهای فرهنگ آور خود را حافظ بوده‌اند
 و به هنگام، در نشر و معنا آفرینی و معنابخشی آن
 کوشیده‌اند.

نیما بر همین روابط‌نامی و روداری زندگی و
 جریان آن، به آن می پردازد. زبان شعر افسانه او
 عاطفه این تاریخ و آن نوع خاص اشرافی از تفکر
 ایران زمینی بر هستن را باز می گویاند و نوعیتی از